

„Nápad začít pátrat po osudech divišovských Židů byl inspirován semináři *Jak vyučovat o holocaustu* v Památníku Terezín. Když jsem tam na vlastní oči viděla prezentace rozličných školních projektů, přišlo mi samozřejmě, že se pokusím oslovit své žáky a zkusím jim nabídnout práci na obdobném projektu. Fakt, že v Divišově existovala tradice židovského osídlení, že je zde zachována synagoga a hřbitov a že povědomí obyvatel o tomto fenoménu je stále živé, ale tématem se soustavně doposud nikdo nezabýval, mne jednoznačně dovedl k rozhodnutí, že ideálním projektem budou *Zmizelí sousedé*, jehož podstatou je samostatné pátrání žáků po osudech odsunutých židovských spoluobčanů za druhé světové války.

Základ pracovní skupiny tvořilo původně pět děvčat z devátého ročníku, ke kterým se po půl roce – v době konání putovní výstavy *Zmizelí sousedé* v divišovské synagoze – přidaly další dívky ze sedmého ročníku. Pokud jsem zpočátku měla pochyby, zda – především mladší žákyně – zvládnou komunikaci s pamětníky, soustavnou a systematickou práci se získanými informacemi a především zdlohouvavou a ne příliš atraktivní práci v archivech, na konci prvního roku bylo jasné, že se úkolu zhostily veleúspěšně.“

Autoři:

Hana Havlíčková
 Michaela Kalíková
 Andrea Kremličková
 Květa Kuntová
 Božena Peroutková
 Lucie Pěkná
 Eva Pilátová
 Soňa Pilátová
 Kateřina Rácová
 Denisa Srbová
 Kristýna Zákostelská

Pedagogické vedení:

Mgr. Vendula Dvořáková

Fišerovi
 Jednoho dne jsme šli s maminkou a potkali pana Justice. Ten mlčky rozhrnul kabát, na prsou měl žlutou hvězdu. Maminka spráskla ruce a řekla: Tak už je to tady!

Justičovi
 ...

Poláčkové
 ...

Pickovi
 ...

Bloch Otakar
 1. 4. 1878 - 8. 9. 1942

Blochová Olga
 15. 3. 1884 - 8. 9. 1942

Fišerová Růžena
 1. 9. 1873 - 15. 10. 1942

Justič Karel
 25. 4. 1893 - 16. 9. 1942

Justičová Anna
 28. 7. 1895 - 8. 9. 1942

Justič Otto
 23. 7. 1925 - 8. 9. 1942

Justičová Milada
 14. 6. 1922 - 8. 9. 1942

Klauber Otto
 16. 5. 1909 - 8. 9. 1942

Klauberová Zdeňka
 14. 7. 1909 - 8. 9. 1942

Pick Rudolf
 20. 3. 1881 - 8. 9. 1942

Picková Růžena
 2. 6. 1890 - 8. 9. 1942

Poláček Bohumil
 12. 8. 1909 - 15. 9. 1942

Poláček Karel
 26. 1. 1911 - 23. 6. 1942

Poláček Arnošt
 28. 8. 1913 - 22. 5. 1942

Poláček Otto
 26. 1. 1912 - 23. 6. 1942

Poláčková Anna
 17. 8. 1915 - 22. 10. 1942

Poláčková Františka
 4. 5. 1879 - 22. 10. 1942

Blochová - Reinerová Růžena
 18. 7. 1909 - 23. 10. 1941

Reinerová Ema
 11. 9. 1885 - 8. 9. 1942

Reinerová Matylda
 1. 4. 1870 - 15. 10. 1942

Reiner Viktor
 24. 10. 1898 - 8. 9. 1942

Reinerová Eliška
 29. 11. 1899 - 8. 9. 1942

DIVIŠOVŠTÍ ZMIZELÍ SOUSEDÉ

Opis ohledacího listu Růženy Reinerové-Blochové vyhotovený Karlem Justicem, Archiv ŽMP

„Díky podpoře školy jsem mohla projekt vést jako nepovinný předmět, posléze jako zájmový útvar. Veškeré práce a cestování za informacemi se odehrávalo výhradně ve volném čase žáků. K vedení projektu jsem od začátku přistupovala tak, že je to projekt žáků, moje úloha je pouze organizační. Například veškeré domluvy s pamětníky a jejich oslovení byly v rukou děvat a tam, kde jim tento pro někoho možná nevěrohodný zájem o historii dveře zabouchl, jinde je naopak otevřel a byly přivítány více než vřele.“

Za unikátní považuji nález opisu ohledacího listu Růženy Reinerové-Blochové provedené Karlem Justicem. Dokument je uložen ve fondu ŽNO Divišov v Archivu Židovského muzea v Praze. Nejenže se nám potvrdila informace, o které mluvili pamětníci, píše o ní například František Kafka nebo tzv. Anonym v Sešitech o dějinách Divišova, byla to hlavně pro žáky obrovská motivace pro práci v archivu.“

Vendula Dvořáková

Otázky:

- Co všechno podnikly žákyně z Divišova, aby získaly informace o divišovských Židech? Jaké materiály se jim povedlo získat? Co se nepovedlo?
- Jak žili divišovští Židé před válkou? Čím se zabývali?
- Jaké byly osudy židovských rodin z Divišova za války?
- K jakým politickým postojům se divišovští Židé hlásili?

Židovské osídlení Divišova

Kdy přesně Židé přišli do Divišova, nelze doložit. S jistotou můžeme říci, že židovská náboženská obec se zde ustanovila v roce 1776, kdy si zažádala o zřízení samostatného židovského hřbitova. Předpokládáme však, že se zde Židé usazovali již před rokem 1685. Ekonomická regulace na panství provedená v roce 1689 Janem Václavem ze Šternberka zmiňuje, že Židé mají v Divišově dům, ze kterého platí 20 zlatých, a mohou zde dále žít. První zmínky o konkrétních Židech nalezneme v soupisu tereziánského katastru z roku 1718, kde jsou uvedeni tři Židé, kteří chovali dobytek a žili jako podruzi (Jakub Chám, Žid Heršl, Žid Judas). Na šternberském panství měli zvláštní postavení. Byli pod ochranou vrchnosti. Za tzv. status „ochranní Židé“ museli ale platit. V roce 1783 zde žilo již 11 židovských rodin, roku 1835 to bylo 19 židovských rodin, nejpočetnější byla obec kolem roku 1880, kdy zde žilo 133 Židů (7,1 % všech obyvatel). Počátkem 20. století se většina židovských obyvatel stěhovala do Prahy či Benešova. V roce 1900 žilo v Divišově 83 Židů, v roce 1930 již jen 20 osob židovského původu. Židé v Divišově se živili v 19. století jako faktoři venkovských tkalců, obchodem s dobytkem a různým zbožím.

Židovské osídlení se soustřeďovalo ve čtvrti okolo ulice Na Potoce. Po vydání náboženského patentu v roce 1781, který zrovnoprávňoval židovské náboženství, se Židé mohli libovolně stěhovat a nemuseli zachovávat ghetto, mohli dále odložit povinné označení na oděvu. Od roku 1805 je doloženo, že Židé už nežili pouze Na Potoce, ale měli domky i mimo tuto část. Mnoho jich nevlastnilo žádný dům, proto bydleli v nájmu. Vývoj židovského osídlení můžeme sledovat až do doby před druhou světovou válkou, kdy se Židé usazovali nebo měli svoje krámký také na náměstí.

V roce 1930 byla židovská obec Divišov přidružena k židovské obci Benešov.

Dobová fotografie interiéru divišovské synagogy, vstup z ulice

Dobová fotografie interiéru divišovské synagogy, aron ha-kodeš

Dům čp. 168 – bývalá židovská škola

Divišovská synagoga dnes

Dobová fotografie divišovské synagogy, západní průčelí

Seznam obětí z Divišova

BLOCH OTAKAR	1. 4. 1878 - 8. 9. 1942
BLOCHOVÁ OLGA	15. 3. 1884 - 8. 9. 1942
FIŠEROVÁ RŮŽENA	1. 9. 1873 - 15. 10. 1942
JUSTIC KAREL	25. 4. 1893 - 16. 9. 1942
JUSTICOVÁ ANNA	28. 7. 1895 - 8. 9. 1942
JUSTIC OTTO	23. 7. 1925 - 8. 9. 1942
JUSTICOVÁ MILADA	14. 6. 1922 - 8. 9. 1942
KLAUBER OTTO	16. 5. 1909 - 8. 9. 1942
KLAUBEROVÁ ZDEŇKA	14. 7. 1909 - 8. 9. 1942
PICK RUDOLF	20. 3. 1881 - 8. 9. 1942
PICKOVÁ RŮŽENA	2. 6. 1890 - 8. 9. 1942
POLÁČEK BOHUMIL	12. 8. 1909 - 15. 9. 1942
POLÁČEK KAREL	26. 1. 1911 - 23. 6. 1942
POLÁČEK ARNOŠT	28. 8. 1913 - 22. 6. 1942
POLÁČEK OTTO	26. 1. 1912 - 23. 6. 1942
POLÁČKOVÁ ANNA	17. 8. 1915 - 22. 10. 1942
POLÁČKOVÁ FRANTIŠKA	4. 5. 1879 - 22. 10. 1942
REINEROVÁ EMA	11. 9. 1885 - 8. 9. 1942
REINEROVÁ MATYLDA	1. 4. 1870 - 15. 10. 1942
REINER VIKTOR	24. 10. 1898 - 8. 9. 1942
REINEROVÁ ELIŠKA	29. 11. 1899 - 8. 9. 1942

„... Další obchod se smíšeným zbožím se nacházel v čp. 25, který vlastnil Žid Mautner. I v dalším domě, čp. 26, se obchodovalo. Později majitel Leopold Pick obchod zrušil a věnoval se hospodaření. V domě čp. 27, bývalé hraběcí hospodě Na Koníčku, byl v nájmu Jakub Roubíček. Věnoval se sedlářství a povoznictví. V domě čp. 28 měl Vilém Meisl obchod s kuřivem, trafikou a sběru. Před první světovou válkou vše prodal Rudolfu Frišmanovi a odstěhoval se do Prahy. Pod tímto domem se nachází dům čp. 29, který vlastnila před první světovou válkou vdova paní Karolína Roubíčková. Ta zde provozovala obchod s kamenným a hliněným nádobím. V čp. 104 ve Šternberské ulici býval ke konci 19. století Žid Sachner a po něm obýval tento dům Žid Karel Fišer, který se živil hospodařením a jízdou kočárem. V domě čp. 111 měl svůj obchod Žid Smolka. Ve dvoře domu čp. 128 měl pronajatý byt před první světovou válkou Žid Bajsnl, který zde truhlařil. V čp. 122 žil Žid Fišer, obchodník s peřím. Jeho dcera se provdala za Žida Poláčka z Třemošnice, kterému dům připadl. ... V čp. 201 žil také jakýsi Meisl. V domě čp. 168 bývala židovská škola, později zde žila Rosalie Meislová. V domě čp. 195 žila paní Syslová, rozená Židovka, která si vzala křesťana pana Sysla z Takonína. V domku čp. 210 bydlel pan Fišer, který obchodoval s kůžemi a peřím. Dnes mnoho z těchto domků už neexistuje, nebo byly přecíslovány.“*

Empírová divišovská synagoga byla postavena v těsném sousedství starší modlitebny (domek čp. 165) v polovině 19. století. Dřevěný domek čp. 165 byl poté užíván jako škola, a to do druhé poloviny 19. století, kdy byla škola přestěhována do domu čp. 168. Zde vydržela až do roku 1911. Náboženské obřady se v nové synagoze konaly pravidelně každou sobotu až do počátku druhé světové války. Během války byla synagoga přeměněna na skladiště sběru a starých kovů.

„Před první světovou válkou zde byl značný počet židů, kteří zde měli svou synagogu (dodnes stojí), svůj hřbitov u Šternova a svou německou školu. Před 2. světovou válkou zde žilo již jen 20 židů, z nichž jen 3 ve smíšených manželstvích se zachránili před německou persekucí. Ze 17 odvečených se nikdo nevrátil z německých koncentráků.“**

Obecní kronika – zápis z doby po osvobození

Židovský hřbitov - dnešní stav

BLOCHOVÁ-REINEROVÁ RŮŽENA 18. 7. 1909 - 23. 10. 1941

*Anonym: Sešity o dějinách Divišova, Židé, č. 18.

** Obecní kronika – zápis z doby po osvobození.

Justicovi

Rodina Justicova bydlela v Divišově čp. 8 (vedle dnešní mateřské školy směrem na Benešov). Podle pamětníků patřili k bohatším divišovským Židům. Karel Justic byl posledním starostou židovské náboženské obce v Divišově, dům „vyženil“ a převzal po svém tchánovi Hynku Reinerovi („horní“ Reinerovi). Kromě manželů Karla a Anny Justicových a jejich dětí Oty a Milady obývala dům neprovdaná starší sestra Anny Ema Reinerová. Pan Justic byl obchodník, v krámku v přízemí se prodávaly nitě, bavlnky, střížní zboží a konfekce. Podle vzpomínek divišovských pamět-

níků byla „Miládka“ velmi krásná dívka, pana Justice si pamatují ještě v době, kdy chodil po Divišově se žlutou hvězdou. Karel Justic byl zatčen v roce 1942 pravděpodobně v souvislosti se svou funkcí a opatřeními následujícími po atentátu na zastupujícího říšského protektora R. Heydricha. Zemřel 16. 9. 1942 v koncentračním táboře Flossenbürg.

Ema, Anna, Milada a Otto přijeli do Terezína 4. 9. 1942, už 8. 9. 1942 pokračovali – stejně jako většina divišovských Židů – transportem na Východ do vyhlazovacího tábora Malý Trostinec. Z rodiny nikdo nepřežil.

Dům Justicových v Divišově

Lístek z kartotéky odvečených FŽO v ČR

Fišerovi

Dům Fišerových v Divišově

Karel a Růžena Fišerovi bydleli ve Šternberské ulici čp. 104. Pan Fišer se živil hospodařením a jízdou kočárem.

Václav Ottl v knize *Uvěřitelné divy* vzpomíná: „Pan Fišer byl chudý Žid, živil se povoznictvím a vozil pana děkana k filiálnímu Měchnovu, po vsích, kde bylo potřeba. ... Najednou prr, přitáhl opratí koni uzdu a skočil z kozlíku. Polní cesta vedla kolem zdi židovského hřbitova. Pan Fišer si stáhl čepici do čela, sebral hrst kamínků a hodil je přes zeď, mumlaje svým basem chrčivě dunícími konzonantami neznámá slova: *Hospodin Abrahamův, Izákův a Jakubův buď pochválen. Prach jsi a v prach se obrátíš. ... Pan Klein znal pana Silbersteina a pan Silberstein, zeť divišovského pana Fišera, co vozil pana děkana do Měchnova a na výkropy do Šternberka,*

do Šternova či do Drahňovic, byl taky židovský obchodník, ale už ne tak ortodoxní, a u toho byl Šimlík na poradě, co a jak dělat, aby se chudý študent v Praze neztratil.“*

Dcera Berta, provdaná Silbersteinová, odešla ještě před transporty s manželem do USA, paní Fišerová – v té době už ovdovělá – odmítla jet s nimi.

Do transportu byla paní Fišerová odvedena ve svých 69 letech. Na stejné adrese byli hlášeni ještě Otakar a Olga Blochovi. Všichni odjeli 4. 9. 1942 do Terezína. Blochovi byli odvezeni transportem 8. 9. 1942 do vyhlazovacího tábora Malý Trostinec. Růžena Fišerová společně s paní Matyldou Reinerovou, v té době dvaasedmdesátiletou, byly poslány transportem Bv 15. 10. 1942 na smrt do vyhlazovacího tábora Treblinka.

Pickovi

Přední část domu čp. 147 a domek ve dvoře, který obývali Pickovi

Rodina Pickova bydlela na náměstí v domě čp. 147,

Reinerovi

Reinerovi žili v čp. 16 (dnešní zdravotní středisko). Manželé Matylda a Julius Reinerovi měli čtyři děti – Viktora, Elišku, Ernsta a Růženu. V roce 1942 dům obývala už jen paní Matylda Reinerová s Viktorem a Eliškou – „Elsou“. Na téže adrese byli hlášeni ještě Zdeňka a Otto Klauberovi. Reinerovi se také zabývali obchodem, v přízemí domku prodávali látky a smíšené zboží.

Růžena Reinerová (provdaná Blochová) byla nejmladší ze sourozenců. Vdala se – snad do Prahy – ale počátkem čtyřicátých let pobývala v domě rodičů. Zemřela za tragických okolností v říjnu 1941. František Kafka v Židovské ročence 1979 vzpomíná: „Reinerovic Růženka měla tvář jemnou a jakoby malovanou: růžová, krví

dodnes se zde říká „u Hrabánků na Pickovom“. Leopold Pick – otec Rudolfa a Růženy Pickových – přestal obchodovat a věnoval se hospodaření. Sourozenci Pickovi obývali v době okupace domek ve dvoře. V té době žili sami ve společné domácnosti. Podle pamětníků měli mezi sebou hezký vztah, oslovovali se zdvořilými „Rudolfku“ a „Růženko“. Fotografie Rudolfa Picka na průkazce Elektrických drah hlavního města Prahy je jediná námi nalezená dobová fotografie některého z divišovských Židů.

Rudolf a Růžena Pickovi odjeli spolu s většinou divišovských Židů transportem Bd 4. 9. 1942 do Terezína a 8. 9. 1942 transportem Bk do Malého Trostince, kde zahynuli.

proteplená víčka, hladký, smolný vlas, hluboké, tiché oči. Všechno tak jemné a v tak hezké souhře, jako byla sama. ... Růženka se jednoho tichého rána na podzim roku 1941 oblékla, prošla kolem šternovského hřbitova a lesy dolů do Šternberka – a utopila se v řece.“*

Matylda, Viktor a „Elsa“ Reinerovi jeli s ostatními transportem Bd dne 4. 9. 1942 do Terezína, za čtyři dny pokračovali Viktor a Eliška spolu s Klauberovými na Východ do Malého Trostince. Matylda Reinerová odjela transportem Bv z Terezína 15. 10. 1942 do vyhlazovacího tábora Treblinka. Z rodiny „dolních“ Reinerových žijících za okupace v Divišově nikdo nepřežil.

Fotografie Rudolfa Picka na průkazce je jediná námi nalezená fotografie některého z divišovských Židů.

Dům Reinerových čp. 16

*Kafka, František: „Růženka Reinerová“ in Židovská ročenka 1979, s. 58-60.

Poláčkovi

Františka a Josef Poláčkovi měli sedm dětí – Marii, Rudolfa (zemřel v dětském věku), Bohumila, Karla, Otu, Arnošta a Annu. Rodina bydlela v domě čp. 122 a patřila k těm chudším v Divišově. Pan Poláček byl rolník a obchodník, kluci vykupovali kůže a vozili vodu. Podle pamětníků nosila paní Poláčková vlasy stažené do „drdolu“, dětem rozdávala křížaly a hrušky, měli menší hospodářství.

Na Poláčkovy vzpomíná František Kafka: „Městečko bylo známo jako sídlo řezníků, kteří nakupovali na Benešovsku dobytek a přiháněli jej do Prahy. Z nejlepších se pak stali i komisionáři, kteří měli své kanceláře. Tohle povolání bylo vyhrazeno – až na našeho souseda pana Poláčka, nebohatého a dětmi nad míru obdařeného – jen křesťanům. ... Ojediněle žili v té době ještě po vesničkách drobní Židé, v Třemošnici – na cestě k Sázavě – měl například smíšený obchod bratranec našeho pana Poláčka, jehož dva synové v neděli přicházeli na hodiny náboženství do někdejší židovské školy. Chlapci Poláčkovi z Třemošnice sem docházeli stejně upraveni a jako ze škatulky,

jako byli i jejich chudí bratraci divišovští, i když během týdne tomu bylo všelijak. ... Když jsme však zasedli do škamene, nebylo rozdílu mezi dítětem šame-sa naší synagogy Otou Lišicem a mladým Voglem z Dalov, mezi mnou a včerejším otrhánkem Arnoštem Poláčkem nebo mezi Růženkou Reinerovou a Evičkou Reichovou.“*

Václav Ottl v knize *Uvěřitelné divy* uvádí několik vzpomínek na klukoviny, kterých se účastnil spolu s Poláčkovými: „Z ohniště sálalo teplo a kluci se učili kouřit ... Ota Poláčků ‚našel‘ někde korunu a koupil v trafice Honzy Rámuse čtrnáct zorek, které koupil ‚pro tatínka na šábes‘ ... Ota se s námi bratrsky rozdělil.“

„... Hned za betonovou pavlačí sušil pan Poláček odborně napjaté králíčí, zaječí a jiné kožky. Zavedl Šimlíka do parádního pokoje, tam byl pravý stříbrný sedmiramenný svícen a ještě další svícínky na kredenci.“*

Podle pamětníka hrál pan Poláček rád karty a stávalo se, že prohrál i velké sumy. Nic si z toho prý nedělal a byl vždy plný vtípu a žertu. Na začátku druhé světové války obývali dům

čp. 122 už jen maminka Františka Poláčková, čtyři synové a dcera Anna.

Brzy po upevnění protektorátní vlády začalo první zatýkání v Divišově. Jako člen komunistické strany byl zatčen nejstarší syn Bohumil Poláček, zemřel 15. 9. 1942 v koncentračním táboře Dachau. V roce 1942 si přijelo gestapo i pro další bratry. Pamětnice vzpomíná: „Z auta vystoupili dva muži, po chvíli vyvedli Otu z domu a na dvoře ho surově mlátili. Nadávali mu, že je Žid a komunista. Ota se sám přiznal a řekl: Ich bin komunista! V tu chvíli ho jeden z mužů surově uhodil, Ota měl rozbitou hlavu a všude po dvoře byla krev. Jeho matka se psychicky zhroutila.“

Arnošt Poláček byl popraven v koncentračním táboře Mauthausen 22. 6. 1942, Ota a Karel byli popraveni 23. 6. 1942 tamtéž. Františka Poláčková s dcerou odjely transportem 4. 9. 1942 do Terezína, společně potom transportem Bx 22. 10. 1942 do vyhlazovacího tábora Treblinka. Z výše jmenovaných nikdo nepřežil. Dcera Marie údajně přežila, do Divišova se však nevrátila.

Dům čp. 122 – dobová fotografie a dům Poláčkových (čp. 122) dnes

Lístek z kartotéky odvečených FŽO v ČR

*Kafka, František: „Naše městečko“ in *Židovská ročenka 1979*, s. 53-56

**Ottl, Václav: *Uvěřitelné divy*, Zürich 1993, s. 200 a 241

Chronologie projektu

červenec – srpen 2006: Pořizujeme první fotky náhrobků na divišovském židovském hřbitově, do rukou se nám dostává diplomová práce S. Říhové o dějinách Divišova.

září 2006: Pročítáme školní kroniku, obecní kroniku, procházíme fond obce Divišov ve Státním okresním archivu v Benešově, navštívili jsme Katastrální úřad v Benešově – až na drobnou zmínku v obecní kronice o osudu Bohumila Poláčka nejsme, co se týká informací o židovské komunitě za druhé světové války, úspěšní.

říjen 2006: Opisujeme první jména údajných divišovských obětí holocaustu v Pinkasově synagoze v Praze, procházíme expozice Židovského muzea v Praze, kde také studujeme Terezínskou pamětní knihu – list po listu, transport po transportu hledáme jména a data z Pinkasovy synagogy.

listopad – prosinec 2006: Zjišťujeme, že pamětnice, na kterou dostáváme tip, už nežije, všem spolužákům ve škole rozdáváme pro rodiče letáček s informacemi o našem projektu s prosbou o kontakt na případné pamětníky, oslovujeme pana Toulou, který si pamatuje ze školy Miladu Justicovou, postupně se nám daří získávat kontakty i na ostatní pamětníky, někteří nám posílají sepsané vzpomínky anonymně.

leden 2007: Na divišovském židovském hřbitově nás zaujme „nový“ náhrobek rodiny Poláčkové s textem, že všichni zahynuli v koncentračních táborech, na obecním úřadě v Divišově nahlížíme do Sešitu č. 18 věnovaného židovskému osídlení, který je součástí Dějin Divišova sepsaných tzv. Anonymem.

únor 2007: Sestavujeme první předběžný seznam, který spolu s prvními fotkami instalujeme v divišovské synagoze u příležitosti výstavy Zmizelí sousedé.

únor – březen 2007: V synagoze probíhá výstava Zmizelí sousedé, na vernisáž spojenou s přednáškou o židovské kultuře se nám daří pozvat poměrně dost divišovských občanů a spolužáků ze školy.

březen 2007: V kartotéce odvečených Federace židovských obcí v ČR získáváme kopie karet a informace o místech, kam byli z politických důvodů odvezeni bratři Poláčkoví a pan Justic, ověřujeme data úmrtí, u všech ostatních divišovských Židů se shodují s daty transportů z Terezína, dohledáváme zpětně tyto transporty.

duben 2007: Z Archivu Památníku Terezín získáváme kopie transportních listin transportu, kterým většina divišovských Židů přijela do Terezína, v Archivu Židovského muzea v Praze ve fondu ŽNO Divišov nacházíme opis ohledacího listu Růženy Reinerové-Blochové, která na podzim 1941 před deportací spáchala sebevraždu.

květen – červen 2007: V Národním archivu v Praze procházíme židovské matriky a ověřujeme data narození členů všech rodin, které jsme našli v seznamech, doplňujeme i informace o ostatních členech rodin.

Na konci prvního školního roku máme sepsaný seznam všech divišovských Židů, víme, kam byli deportováni a že nikdo nepřežil.

říjen 2008: Podle telefonního seznamu obvoláváme možné potomky dcery manželů Poláčkových Marie, která v době transportů žila v Praze, byla provdána za Čecha, pravděpodobně přežila a zřejmě nechala vyrobít náhrobek na divišovský hřbitov, rodinu nacházíme, ta bohužel nemá zájem s námi spolupracovat.

Stále oslovujeme další pamětníky, natáčíme video, sepisujeme texty, dohledáváme souvislosti, vytváříme výtvarný návrh našeho panelu pro výstavu, doplňujeme také fotky a kopie dokumentů, navštívujeme Památník Terezín.

Na konci druhého školního roku máme připravené všechny podklady pro výstupy projektu.